

Regeringsuppdrag – att vidta åtgärder för att utveckla samordning, vägledning och stöd avseende kontrollen av kosttillskott

Slutredovisning 2025

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2025.

Livsmedelsverket. Regeringsuppdrag 2022. Regeringsuppdrag – att vidta åtgärder för att utveckla samordning, vägledning och stöd avseende kontrollen av kosttillskott. Livsmedelsverket Uppsala.

Innehåll

Uppdraget	6
Bakgrund	7
Genomförda aktiviteter i uppdraget.....	8
Webcrawler/AI-verktyg	8
Biverkningsrapportering.....	10
E-utbildning om kosttillskott	11
Litteratursammanställning	11
Möten och samverkan med externa aktörer	11
RASFF- och AAC-nätverken	13
Vägledande texter	13
Anmälningförfarande.....	13
Önskvärda insatser framåt	14
Webcrawler/AI- verktyg	14
Stöd till aktörerna genom samverkan och andra insatser	14
Resultat.....	16
Slutsatser	18
Referenser	19
Bilagor.....	20

Sammanfattning

I februari 2022 fick Livsmedelsverket i uppdrag av regeringen att genomföra åtgärder för att utveckla kontrollen av kosttillskott.

De aktiviteter som genomförts inom uppdraget har resulterat i att kontrollmyndigheterna nu har bättre förutsättningar att göra en effektiv och likvärdig kontroll av kosttillskott i hela landet. Det finns dock mycket kvar att göra innan kontrollen av kosttillskott ger önskad effekt.

Kosttillskott är en växande bransch där en stor andel av försäljningen sker via internet. Produkterna kan innehålla många ämnen i höga och ibland hälsofarliga koncentrationer och det förekommer även vilseledande märkning som gör att konsumenterna kan bli lurade. Lagstiftningen på området är komplex, det vittnar både företag och kontrollmyndigheter om.

Inom regeringsuppdraget har Livsmedelsverket genomfört flera skarpa aktiviteter för att utveckla kontrollen av kosttillskott. Vi har:

- Utvecklat **en prototyp för ett webcrawler/AI-verktyg**. Detta verktyg är en effektiv sökrobot och central funktion för informationsinhämtning med stark förbättringspotential att upprätthålla stöd till kontrollen när det gäller e-handelsrelaterade utmaningar. Den prototyp som tagits fram inom uppdraget visar tydligt att en sådan sökrobot skulle kunna göra Livsmedelsverkets e-handelssökningar mer effektiva och möjliggöra en bred omvärldsbevakning på kosttillskottsområdet. Ett centralt utvecklat webcrawler/AI-verktyg kan komma att behövas för att hålla jämna steg med utvecklingen inom e-handeln men det kräver också finansiering för utveckling, systemförvaltning, drift och användning av systemet.
- Tagit fram en **e-utbildning** med fokus på kosttillskott. E-utbildningen är tillgänglig för såväl myndigheter som för företag, där båda målgrupperna bedöms öka kontrollmyndigheternas möjligheter till att utföra mer enhetliga bedömningar och bidra till en mer effektiv och likvärdig kontroll i hela landet. En slutsats av Livsmedelsverkets arbete på området under de senaste åren är att utbildningsbehovet kring kosttillskott i Sverige är fortsatt stort, och att Livsmedelsverket har en viktig uppgift i att arbeta vidare med att vägleda och samordna kontrollen av kosttillskott.

- Effektiviserat funktionen med inrapportering av **misstänkta biverkningar** av kosttillskott. Arbetet förväntas resultera i en enklare och mer tidseffektiv handläggning, en mer målgruppsanpassad informationsinhämtning och en förenklad inrapportering för konsument. Möjligheten att inkludera bilder på det aktuella kosttillskottet förväntas minska osäkerheten samt öka spårbarheten vilket kosttillskott en specifik anmälan avser.
- Skapat en **litteratursammanställning** i samarbete med Läkemedelsverket och svenska myndigheter avseende en 10-årsperiod. Rapporten påvisar att en samlad kartläggning över resultat från genomförda analyser av kosttillskott, tillsammans med data från RASFF-ärenden är viktiga underlag för att kontrollmyndigheterna ska kunna planera för en ännu bättre riskbaserad och effektiv kontroll av kosttillskott.
- Utvecklat och tagit fram konkreta **vägledningar** till lagstiftningen på området. Dessa stödjer kontrollmyndigheternas arbete till enhetliga bedömningar och bidrar till en likvärdig samt verkningsfull kontroll.
- Efter en omfattande utredning har Livsmedelsverket beslutat att inte arbeta vidare för att införa ett nationellt s.k. **anmälningsförfarande** för kosttillskottsprodukter. Systemet, som är i kraft i flera EU-medlemsstater, bedömdes ge en ökad administrativ börda för företagen, och de positiva effekterna som ett anmälningsförfarande för med sig bedöms kunna uppnås genom andra åtgärder.

Uppdraget

Regeringen har gett Livsmedelsverket i uppdrag att vidta åtgärder för att utveckla samordningen, vägledningen och stödet avseende den offentliga kontrollen av kosttillskott. Livsmedelsverket ska genomföra uppdraget i samverkan med Folkhälsomyndigheten och Läkemedelsverket. Inom ramen för uppdraget ska Livsmedelsverket även föra dialog med övriga berörda myndigheter såsom Bolagsverket och Konsumentverket samt med andra berörda aktörer som till exempel kontrollmyndigheter, representanter från branschen och organ inom idrottsrörelsen. Målsättningen med uppdraget är att underlätta kontrollmyndigheternas möjligheter att göra enhetliga bedömningar och att utföra en effektiv och likvärdig kontroll i hela landet. Dessutom vill regeringen öka möjligheterna att avlägsna produkter från marknaden som innehåller olagliga substanser eller substanser som innebär hälsorisker för konsumenterna samt kosttillskott som marknadsförs genom vilseledande märkning. I uppdraget nämns bland annat att kosttillskottskontrollen kan utvecklas genom att spåra osäkra eller vilseledande kosttillskott genom informationsinhämtning. En viktig utgångspunkt i arbetet är att kontrollen av kosttillskott ska stärkas och utvecklas tillsammans med andra myndigheter och aktörer. Livsmedelsverket ska årligen, senast den 1 juni under perioden 2022–2024, lämna en delredovisning av hur uppdraget fortskrider till Regeringskansliet. Uppdraget ska slutredovisas 1 juni 2025.

I uppdraget har Livsmedelsverket samarbetat med många andra myndigheter och intressenter samt branschen. Vi har delredovisat vårt arbete enligt följande:

- I juni 2022 – se bilaga 1.
- I juni 2023 – se bilaga 2.
- I juni 2024 – se bilaga 3.

Bakgrund

Kosttillskottsbranschen är ett växande verksamhetsområde med snabb innovationstakt. Statistik från det europeiska varningssystemet för osäkra livsmedel Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) visar att den näst mest förekommande produktkategorin av osäkra livsmedel inom EU under 2023 var kosttillskott (European Commission, 2023). I Sverige var kosttillskott den mest förekommande produktkategorin i RASFF under 2022: 25 % av notifieringarna i Sverige handlade om osäkra kosttillskott.

De flesta kosttillskott som notifieras som osäkra livsmedel säljs via internet (European Commission, 2023). Kontrollen av kosttillskott kräver speciell kompetens hos kontrollmyndigheterna, bland annat på grund av att kosttillskott kan innehålla många olika substanser vars risker måste bedömas utifrån det underlag som företagen inkommer med. Kontrollen av kosttillskott omfattas dessutom av ett omfattande regelverk. Vidare sker en stor del av försäljningen via internet, vilket ytterligare utmanar kontrollmyndigheterna. Enligt statistik från branschorganisationen Svensk Egenvård ökar internetförsäljningen över tid och utgör idag den enskilt största försäljningskanalen i Sverige (Svensk Egenvård, 2024). Enligt statistik från Tyskland, Nederländerna och svenska kommunala myndigheter kan andelen oregistrerade e-handelsverksamheter ligga på 30-50 %. I en majoritet av EU:s medlemsländer används ett anmälningssystem för kosttillskott som innebär att varje kosttillskott måste anmälas innan det får släppas ut på marknaden i det landet. Sverige har idag dock inget liknande system.

Genomförda aktiviteter i uppdraget

Livsmedelsverket har genomfört ett flertal aktiviteter som syftar till att förbättra kontrollmyndigheternas förutsättningar att utföra en effektiv och likvärdig kontroll. Genom en effektiv kontroll kan myndigheter arbeta för att avlägsna produkter från marknaden som innehåller olagliga eller hälsovådliga substanser eller som marknadsförs genom vilseledande märkning. Vi har även genomfört aktiviteter för att stärka och utveckla samverkan på området mellan myndigheter och övriga berörda aktörer. Nedan finns en kort redogörelse för arbetet med de olika aktiviteterna.

Webcrawler/AI-verktyg

Livsmedelsverkets uppdrag är att i konsumentens intresse arbeta för säkra livsmedel, redlighet i livsmedelshanteringen och en hållbar livsmedelskonsumtion¹.

Det ingår även i myndighetens uppdrag att undersöka livsmedel samt följa trender och utveckling på livsmedelsområdet. För att lyckas med uppdraget har Livsmedelsverket möjlighet att kartlägga, omvärldsbevaka, och kontrollera att livsmedel och uppfyller kraven i lagstiftningen². Livsmedelsverket ska också underlätta och skapa goda förutsättningar för företagande i livsmedelssektorn för en konkurrenskraftig livsmedelskedja³

För att utveckla Livsmedelsverkets förmåga att genomföra ovan nämnda uppdrag, och samtidigt uppnå syftet med regeringsuppdraget inom kosttillskottskontrollen, har ett arbete med att ta fram en central funktion med AI-driven informationsinhämtning genomförts.

Att använda ett webcrawler/AI-verktyg, så kallad sökrobot, för informationsinhämtning förväntas öka antalet riktade sökningar och effektiviteten i dessa. Det förutspås förbättra samarbetet mellan myndigheter, öka säkerheten för konsumenterna samt förbättra konkurrensvillkoren för företagen. Livsmedelsverket beslutade därför att utveckla en prototyp av ett webcrawler/AI-verktyg. Arbetet med att utveckla en prototyp påbörjades under våren 2024 och färdigställdes våren 2025⁴. se bilaga 5. Ett mindre testprojekt har genomförts för att utvärdera prototypens effektivitet, se bilaga 4.

¹ Förordning (2009/1426) med instruktion för Livsmedelsverket, 1 §

² Förordning (2009/1426) med instruktion för Livsmedelsverket, 2 § punkt 1-5

³ Förordning (2009/1426) med instruktion för Livsmedelsverket, 2 § punkt 7

⁴ Livsmedelsverket, 2025. Resultatrapport – intelligent övervakning av kosttillskott. Dnr: 2022/01183

Med informationsinhämtning kan man upptäcka osäkra kosttillskott som specifikt erbjuds svenska kunder på internet. Vid informationsinhämtning kan verksamheter i Sverige hittas och berörda kontrollmyndigheter då vidta eventuella åtgärder för att få bort produkten från marknaden. Men den kommunala kontrollen utför inte informationsinhämtning av osäkra/olagliga kosttillskott som säljs på internet av andra verksamheter än de som är registrerade i den egna kommunen.

Mellan 2018 och 2022 hanterade Sverige ca 430 ärenden i RASFF-nätverket som gällde kosttillskott. Av dessa varningsmeddelanden skapades ca 220 ärenden av Livsmedelsverkets e-handelgrupp på grund av upptäckter i informationsinhämtningen som genomförts. Men manuell informationsinhämtning är tidskrävande och det finns behov av effektivare metoder.

Livsmedelsverket färdigställde våren 2024 en förstudie⁵ som syftade till att undersöka möjligheterna att använda ett webcrawler/AI-verktyg för att kunna utföra en mer effektiv informationsinhämtning om livsmedel som inte uppfyller lagstiftningens krav. Med ett sådant verktyg skulle Livsmedelsverket utifrån specifika sökord mer effektivt hitta erbjudanden riktade till svenska konsumenter om hälsofarliga eller vilseledande produkter.

Förväntade effekter av att använda ett effektivt webcrawler/AI-verktyg är bland annat:

- färre osäkra och vilseledande kosttillskott på marknaden
- mer likvärdig kontroll
- mer riskbaserad kontroll
- proaktiv kontrollverksamhet
- Livsmedelsverket kan ta fram information om omfattningen av osäkra och vilseledande kosttillskott på den svenska marknaden
- Livsmedelsverket får bättre underlag till prioriteringar inför eventuella beställningar av riskvärderingar.
- Livsmedelsverket och andra kontrollmyndigheter får bättre underlag för planering och prioritering av framtida kontrollinsatser
- Livsmedelsverket och andra kontrollmyndigheter får bättre underlag för riskanalyser inom livsmedelsbedrägeriområdet
- oregistrerade verksamheter upptäcks i större utsträckning

Förstudien omfattade kontakt med livsmedelsinspektörer från sju kommuner. Kommunerna var överlag positiva eller mycket positiva till förslaget om en central informationsinhämtning om osäkra/olagliga kosttillskott med ett webcrawler/AI-verktyg. De flesta ansåg att insatsen kan bidra till en effektivare och mer likvärdig kontroll och ökar möjligheten att upptäcka

⁵ Livsmedelsverket, 2024. Förstudierapport - Införande av IT-verktyg för informationsinhämtning om osäkra och vilseledande kosttillskott. Dnr 2022/01183

oregistrerade verksamheter. Många ser också fördelar med ett förbättrat samarbete via iRASFF, bättre överblick och möjligheter till trendspaning. Några kommuner lyfter fram att arbetssättet stödjer en mer proaktiv kontrollstrategi och kan bidra till rättvisare konkurrensförhållanden. Flera kommuner poängterar vikten av fortsatt tydlig rådgivning från och vägledning av Livsmedelsverket. Vissa uttrycker även att de har goda erfarenheter från tidigare informationsinhämtningar som utförts av Livsmedelsverket.

Att använda ett webcrawler/AI-verktyg för informationsinhämtning förväntas öka antalet riktade sökningar och effektiviteten av dessa. Det förutspås att förbättra samarbetet mellan myndigheter, öka säkerheten för konsumenterna och förbättra konkurrensvillkoren för företagen. Livsmedelsverket beslutade därför att utveckla en prototyp av webcrawler/AI-verktyg. Arbetet med att utveckla en prototyp påbörjades under våren 2024 och färdigställdes våren 2025. Ett mindre testprojekt har genomförts för att utvärdera prototypens effektivitet, se bilaga 4.

Livsmedelsverket, liksom våra samarbetsmyndigheter, ser stora möjligheter med detta verktyg och skulle gärna ta arbetet vidare. För att klara av att prioritera och driva ett sådant arbete bedömer vi att ytterligare resurser behövs.

Biverkningsrapportering

Sedan 1989 har Livsmedelsverket samlat inkomna biverkningsrapporter för kosttillskott i diariet. År 2013 skapades en databas för internt bruk samt ett självrapporteringssystem på Livsmedelsverkets externa webbplats. Syftet med att ha ett formulär för biverkningar av kosttillskott på den externa webbplatsen är att rapportören enkelt ska kunna uppges information som är relevant och lättläst för dem som tar del av informationen, det vill säga Livsmedelsverket, kontrollmyndigheterna och det ansvariga företaget.

Livsmedelsverket har tillsammans med kontrollmyndigheterna som deltar i den Nationella arbetsgruppen om kosttillskott, branschorganisationen Svensk Egenvård och Läkemedelsverket, sett över vilken information som samlas in via Livsmedelsverkets webbformulär för biverkningsrapportering. Vi har även genomfört ett antal förbättringar genom att flytta biverkningsrapporteringen från webbformuläret till en e-tjänst. I e-tjänsten är det även möjligt att ladda upp bilder på den produkt som misstänks ge biverkningar.

Arbetet förväntas resultera i en enklare och mer tidseffektiv handläggning, en mer målgruppsanpassad informationsinhämtning och en förenklad inrapportering för konsument. Möjligheten att inkludera bilder på det aktuella kosttillskottet förväntas minska osäkerheten om vilket kosttillskott en specifik anmälan gäller.

E-utbildning om kosttillskott

Utifrån de inspel som Livsmedelsverket tidigare har fått, bland annat från den Nationella arbetsgruppen om kosttillskott, konstaterades ett behov av ytterligare kompetenshöjande insatser för att förbättra kontrollen av kosttillskott. Detta har resulterat i att vi tagit fram en grundläggande e-utbildning⁶ om kosttillskott. Utbildningen lanserades i början av maj 2025. Målgruppen för utbildningen är livsmedelsinspektörer, som tidigare inte genomfört kontroll av kosttillskott, samt företag som vill börja sälja kosttillskott. E-utbildningen ligger på Livsmedelsverkets utbildningsportal och är gratis att genomföra för både företag och inspektörer. I samband med att vi tog fram manus till utbildningen erbjöds myndigheter, branschorganisationer och företag möjlighet att ge synpunkter på materialet.

Litteratursammanställning

Då det inte finns något anmälningsförfarande för kosttillskott som säljs på den svenska marknaden är Livsmedelsverkets och kontrollmyndigheternas överblick av utbudet av kosttillskott på marknaden begränsad. Kontrollmyndigheterna har information om företag som registrerat sig som livsmedelsföretag och som uppger att de på något vis hanterar kosttillskott. Dock behövs en bättre bild över vilka kosttillskott som säljs på den svenska marknaden samt hur väl dessa uppfyller vissa regler gällande innehåll.

För att få en bild av vilka produktgrupper av kosttillskott på den svenska marknaden som har analyserats av myndigheter samt om några specifika produkter eller produktgrupper visat på brister genomfördes en litteratursammanställning⁷ över genomförda kontrollprojekt av kosttillskott utförda avseende åren 2014 - 2024. Sammanställningen genomfördes i samarbete med Läkemedelsverket och visade att det utförts minst 382 analyser av kosttillskottsprodukter av svenska myndigheter under perioden. I delprojektrapporten konstaterades att resultat från genomförda analyser av kosttillskott tillsammans med data från RASFF-ärenden är viktiga underlag för att kontrollmyndigheterna ska kunna planera för en riskbaserad och effektiv kontroll av kosttillskott. Det är därför viktigt att det även fortsättningsvis regelbundet genomförs kontrollprojekt med analys av kosttillskott av myndigheter och oberoende aktörer.

Möten och samverkan med externa aktörer

I den Nationella arbetsgruppen om kosttillskott deltar livsmedelsinspektörer som kontrollerar tillverkare, importörer och/eller införare av kosttillskott. Gruppen samordnas av Livsmedelsverket som bjuder in till möten tre gånger per år. Under det gångna året har fler kontrollmyndigheter fått möjlighet att delta i gruppen och antalet deltagande

⁶ <https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/kurser-i-livsmedelsverkets-utbildningsportal>

⁷ Livsmedelsverket, 2025. Litteratursammanställning - Marknadsundersökningar kosttillskott 2014 – 2024. Dnr 2022/01183.

kontrollmyndigheter är nu uppe i 19 stycken. I gruppen diskuteras sakfrågor för att underlätta för inspektörerna att göra likvärdiga bedömningar. Livsmedelsverket informerar även om aktuella händelser och svarar på inkomna frågor.

Inom uppdraget har Antidoping Sverige (ADSE) och Livsmedelsverket tagit fram en rutin för vilken information som är intressant för Livsmedelsverket att få kännedom om när ADSE upptäcker ett kosttillskott eller andra livsmedel som konstaterats innehålla doping- eller dopningsklassade substanser eller innehåller substanser som inte är deklarerade på förpackningen.

Livsmedelsverket har inom delprojektets litteratursammanställning av marknadsundersökningar samarbetat med Läkemedelsverket. Läkemedelsverket har bidragit med rapporter från genomförda kontrollprojekt utförda av Läkemedelsverket och även deltagit vid sammanställningen av rapporten.

Livsmedelsverket har kontinuerligt haft ett antal externa möten med olika aktörer för att berätta om uppdraget och lyssna in synpunkter, vilket bland annat bidragit till utveckling av vägledande texter. De aktörer som involverats i dialogerna är Läkemedelsverket, Folkhälsomyndigheten, Konsumentverket, Antidoping Sverige AB, branschorganisationen Svensk Egenvård och ett livsmedelsinspektörer från olika kommunala kontrollmyndigheter. Antidoping Sverige företräder även Riksidrottsförbundet.

När det gäller utredningen kring att eventuellt införa ett anmälningsförfarande så har ett flertal externa aktörer involverats. Bland annat har synpunkter inhämtats från Jordbruksverket, Svensk Dagligvaruhandel, Svensk Egenvård samt kommunala kontrollmyndigheter. Även andra medlemsstater har konsulterats i frågan.

Livsmedelsverket har under regeringsuppdraget utökat vårt deltagande med en handläggare i arbetsgruppen för kosttillskott under Heads of Food Safety Agencies (HoA).⁸ Det är en mötesplattform för chefer för de olika livsmedelsverken inom EU. Arbetsgruppen för kosttillskott arbetar för att öka harmoniseringen av kontrollen av växter och växtsubstanser.

Livsmedelsverket deltar sedan våren 2023 i en nordisk grupp vars syfte är att diskutera gemensamma och återkommande tillämpningsfrågor för att på så sätt åstadkomma en mer enhetlig tolkning av lagstiftningen. Det gynnar framför allt de företag som släpper ut livsmedel i flera länder.⁹

Livsmedelsverket har under regeringsuppdraget genomfört två möten med samrådsgruppen för kosttillskott. Till mötena, som kallas SamBA (Samrådsgrupper med bransch och andra

⁸ Vidtagen åtgärd i Livsmedelsverkets löpande arbete som också uppfyller regeringsuppdragets effektmål

⁹ Vidtagen åtgärd i Livsmedelsverkets löpande arbete som också uppfyller regeringsuppdragets effektmål

aktörer) kallas branschorganisationer, konsumentorganisationer, olika intresseorganisationer, myndigheter, högskolor och universitet. På mötena diskuterades bland annat kommande förslag på lagstiftning på EU-nivå som berör kosttillskottsföretag.

RASFF- och AAC-nätverken

Utanför regeringsuppdraget har Livsmedelsverket publicerat nya vägledande texter som ger stöd till samarbete och samverkan mellan kontrollmyndigheter i Sverige. I det så kallade ACN (Alert and Cooperation Network) ingår RASFF- och AAC-nätverken.

Alla kontrollmyndigheter på livsmedelsområdet, inklusive länsstyrelserna och Försvarsinspektören för hälsa och miljö, är idag skyldiga att använda RASFF-nätverket. Nu har dessa myndigheter även möjlighet att använda sig av AAC-nätverket på nationell nivå för att lämna över information om observerade avvikelser till andra berörda svenska kontrollmyndigheter men även begära stöd i kontrollärenden från kollegor runt om i landet.

Vägledande texter

Ett antal vägledande texter har inom regeringsuppdraget utvecklats och uppdaterats på Kontrollwiki, Livsmedelsverkets webbplats för fördjupad information samt på Livstecknet, Livsmedelsverkets inloggningsskyddade plattform för livsmedelskontrollen. Genom att utveckla och ta fram konkreta vägledningar stödjer vi kontrollmyndigheternas arbete med enhetliga bedömningar och bidrar till en likvärdig och verkningsfull kontroll.

Anmälningförfarande

En utredning¹⁰ genomfördes under hösten 2023, där möjligheterna och konsekvenserna av ett s.k. anmälningförfarande för kosttillskott undersöktes.

Den avgörande frågan har varit om de ökande kostnader ett sådant system kan anses medföra för företag och myndigheter vägs upp av nyttan med ett anmälningförfarande. Slutsatsen var att Livsmedelsverket inte kommer att införa ett anmälningförfarande för kosttillskott; läs mer i delrapport 3, bilaga 3.

¹⁰ Livsmedelsverket, 2024. Konsekvensutredning om anmälningförfarande för kosttillskott. Dnr 2022/01183.

Önskvärda insatser framåt

Livsmedelsverket har inom ramen för regeringsuppdraget genomfört majoriteten av de aktiviteter som presenterades i projektplanen för uppdraget 2022, och avser att under 2026 utvärdera effekterna av uppdragen. I samband med att aktiviteter har genomförts inom uppdraget har det redan nu identifierats behov av fortsatt arbete för att utveckla och stödja kontrollen av kosttillskott. Nedan listas ett par exempel på några sådana större insatser som bedöms få stor effekt i arbetet framåt.

Webcrawler/AI- verktyg

Livsmedelsverket vill fortsätta arbetet med att införa ett webcrawler/AI-verktyg. För att kunna göra detta så kommer vi att behöva mer resurser.

Då livsmedelsföretag som säljer varor via e-handel når konsumenter i många olika länder finns det ett behov av en central funktion för informationsinhämtning samt stöd till kontrollen gällande e-handelsrelaterade frågor. Livsmedelsverket har sedan 2016 i perioder utfört viss begränsad informationsinhämtning om osäkra kosttillskott som specifikt erbjuds svenska kunder på internet. Den förstudie och prototyp som togs fram inom uppdraget visade tydligt att ett webcrawler/AI verktyg skulle kunna göra Livsmedelsverkets e-handelssökningar mer effektiva än de sökningar som gjorts manuellt tidigare och även möjliggöra en effektiv omvärldsbevakning eftersom den kan leta efter vissa produkter/substanser kontinuerligt.

Några av de fördelar med att en central funktion på Livsmedelsverket kan använda webcrawler/AI-verktyg för informationsinhämtning och trendspaning samt samverka/samordna kontrollen på området är att fler olagliga produkter hittas på nätet. Detta då sökningarna blir mer tidseffektiva, vilket bidrar till bättre konkurrensförhållanden för företagen.

En sammanfattning av resonemanget ovan visar vikten av satsningar för att uppnå en säker och verkningsfull kontroll av kosttillskott i framtiden. För att kunna genomföra ett sådant arbete krävs det dock att det tillförs resurser inom området.

Stöd till aktörerna genom samverkan och andra insatser

Ett syfte med detta uppdrag har varit att utveckla myndighetssamverkan och samordning mellan berörda aktörer inom kosttillskottsområdet. Livsmedelsverket vill gärna fortsätta med detta arbete. Ett konkret sätt att arbeta gemensamt med dessa frågor är att planera och genomföra kontrollprojekt som involverar flera myndigheter, exempelvis Livsmedelsverket,

Läkemedelsverket och Folkhälsomyndigheten. Syftet med sådana kontrollprojekt skulle vara att provta och analysera kosttillskott på den svenska marknaden för att undersöka och verifiera innehåll och presentation/märkning av kosttillskott. Genom att samordna ett sådant arbete skulle vi kunna få en bred bild av kosttillskotten som finns på marknaden idag. Livsmedelsverket har vidtalat nämnda myndigheter, och det finns ett intresse för att genomföra sådana gemensamma kontrollprojekt. För att kunna utföra kontrollprojekt som involverar provtagning och analys så kommer det att krävas en resursförstärkning. Analyser av kosttillskott är relativt kostsamma att genomföra.

I arbetet kan också ingå att fortsätta samarbeta med andra myndigheter/aktörer kring webbtexter som berör flera myndigheter. Ett exempel på detta är den text om hälsofarliga varor, narkotika eller doping i livsmedel som inom föreliggande uppdrag har uppdaterats i samarbete med Folkhälsomyndigheten och Antidoping Sverige AB.

Fortsättningsutbildning inom kontroll av kosttillskott. En önskvärd insats är att ta fram en fortsättningsutbildning (med fördjupande delar) utifrån den grundläggande e-utbildning om kosttillskott som tagits fram inom detta regeringsuppdrag. Framför allt inom kontrollen av kosttillskott konstateras ett stort behov av kompetenshöjande insatser för att åstadkomma en likvärdig kontroll. Även för detta arbete skulle Livsmedelsverket behöva utökade resurser.

Resultat

Syftet med regeringsuppdraget är att underlätta kontrollmyndigheternas möjligheter att göra mer enhetliga bedömningar och utföra en effektiv och likvärdig kontroll i hela landet. Syftet är också att arbeta för att minska olagliga och vilseledande produkter på marknaden samt stärka och utveckla samverkan inom området mellan myndigheter och övriga berörda aktörer.

I projektplanen för uppdraget definierades effektmål och projektmål för uppdraget. Olika effektmål angavs för målgrupperna: livsmedelskontrollen, Livsmedelsverket, konsumenter, företag och andra myndigheter. Nedan redovisas de aktiviteter som har genomförts för att uppfylla effektmålen för de olika målgrupperna.

Effektmål för livsmedelskontrollen	Genomförda aktiviteter
1. Enhetliga bedömningar och likvärdig kontroll av kosttillskott	- Vägledning (samtliga nämnda)
	- Webcrawler/AI-verktyg
	- E-utbildning om kosttillskott
	- Biverkningsrapportering
	- Marknadsundersökning
2. Förbjuda och avlägsna kosttillskott med olagliga/hälsovådliga substanser	- Vägledning (särskilt "Hantering av fynd", "Mikrobiologiska risker", "Kontroll av nya livsmedel")
	- Webcrawler/AI-verktyg
	- E-utbildning
	- Biverkningsrapportering
3. Förbjuda och avlägsna kosttillskott med vilseledande information	- Vägledning (särskilt "Kontroll av reklam", "Kontroll av närings- och hälsopåståenden")
	- Webcrawler/AI-verktyg
	- E-utbildning
Effektmål för Livsmedelsverket	Genomförda aktiviteter
4. Effektivare intern vägledning	- Biverkningsrapportering (förbättrad intern databas och informationsinhämtning)
5. Effektivare arbetssätt	- Implementering av riskhanteringsmodellen enligt riskanalysens principer
	- Webcrawler/IT-verktyg
6. Minskad belastning på Livsmedelsverkets frågeforum	- Nya och uppdaterade vägledande texter i Kontrollwiki
Effektmål för konsumenter	Genomförda aktiviteter
7. Fler osäkra kosttillskott tas bort från marknaden	- Biverkningsrapportering (underlättar spårning och borttagning)
8. Fler vilseledande kosttillskott tas bort från marknaden	- Biverkningsrapportering (underlättar spårning och borttagning)

Effektmål för företag	Genomförda aktiviteter
9. Ökad tydlighet för företag om regler	- E-utbildning om kosttillskott - Vägledningar
10. Fler oregistrerade verksamheter upptäcks (förbättrad konkurrens)	- Webcrawler/IT-verktyg - Biverkningsrapportering - Marknadsundersökning
Effektmål för andra myndigheter	Genomförda aktiviteter
11. Utvecklat myndighetssamarbete och kompetensutbyte	- Marknadsundersökning (samarbete med Läkemedelsverket och kommuner) - Vägledningsarbete (i samråd med kommunala myndigheter) - E-utbildning (kompetensutbyte med Läkemedelsverket) - Webcrawler/IT-verktyg (intresse från Läkemedelsverket och Jordbruksverket) - Biverkningsrapportering (bättre möjligheter för kommunal kontroll)

Ett antal mätbara projektmål för uppdraget definierades i projektplanen. Dessa bestod i huvudsak av att antalet kontroller inom olika lagstiftningsområden ska öka, att antalet nationellt upprättade RASFF och AAC-notifieringar om kosttillskott ska öka och att besöken på kontrollwikisidor om kosttillskott, närings- och hälsopåståenden, e-handel och nya livsmedel ska öka. Uppföljning av projektmålen kommer genomföras under hösten 2025 av utvärderare på Livsmedelsverket och resultatet för projektmålen presenteras först i samband med utvärderingen av uppdraget.

Slutsatser

Livsmedelsverket bedömer att de aktiviteter som har genomförts inom uppdraget har resulterat i att kontrollmyndigheterna har bättre förutsättningar att göra en effektiv och likvärdig kontroll av kosttillskott i hela landet. Det finns dock mycket kvar att göra innan kontrollen av kosttillskott ger en önskad effekt.

Inom uppdraget har en grundlig utredning genomförts om huruvida ett anmälningförfarande för kosttillskott ska införas. Utredningen visade att ett sådant skulle innebära en ökad administrativ börda för företagen. Fördelarna med ett anmälningförfarande bedömdes kunna uppnås genom andra åtgärder och det beslutades att Livsmedelsverket inte ska gå vidare med att införa systemet. Ställningstagandet medför dock ett ansvar för att införa andra åtgärder för att säkra en positiv konkurrenssituation för företagen för att få samma effekt.

En åtgärd som bedöms kunna möjliggöra avlägsnandet av olagliga kosttillskott på marknaden, och på så vis säkra en positiv konkurrenskraft för företagen, är att utveckla ett webcrawler/AI-verktyg för att effektivisera den centrala funktionen för informationsinhämtning samt stöd till kontrollen gällande e-handelsrelaterade frågor. Försäljningen av kosttillskott i kombination med global e-handel är en stor utmaning för livsmedelskontrollen och det är avgörande att Livsmedelsverket fortsatt satsar på att uppnå en verkningsfull kontroll av kosttillskott. Svensk Egenvård har påtalat risken med att utländska företag vänder sig till svenska konsumenter via e-handelsförsäljning för att sälja otillåtna kosttillskott, delvis beroende på att kontrollen i Sverige inte utvecklas i takt med behovet.

Ett utvecklat webcrawler/AI-verktyg bedöms också kunna medföra ett mer effektivt samarbete kring livsmedelsbedrägerier kopplade till kosttillskott. Det kan även utvecklas till att upptäcka oregistrerade livsmedelsföretag och i samarbeten med andra myndigheter kan Livsmedelsverket då fullt ut agera för att lagföra företag som inte följer regelverket. Vi ser många möjligheter och behov av ett utvecklat webcrawler/AI-verktyg men det kräver också resurser till utveckling, systemförvaltning och drift/användande av systemet.

Genom övriga aktiviteter inom uppdraget har Livsmedelsverket fått till sig från både branschorganisationer, inspektörer och beslutsfattare att dessa uppfattar regelverket för kosttillskott som oerhört komplext och utmanande. Inom uppdraget har det tagits fram en grundläggande e-utbildning till inspektörer och företagare men vi ser ett behov av denna åtföljs av flera omfattande kompetenshöjande insatser. En generell slutsats är att utbildningsbehovet kring kosttillskott i Sverige är stort. Livsmedelsverket har en viktig roll i att även framöver vägleda och samordna kontrollen av kosttillskott för att svenska konsumenter ska kunna vara trygga med att de kosttillskott de köper är säkra.

Referenser

European Commission. 2023. Annual report Alert and Cooperation Network. Europakommissionens webbplats (https://food.ec.europa.eu/document/download/499ffcf1-6c99-43ec-8905-5ff3e812eeb2_en?filename=acn_annual-report_2022.pdf) [Hämtad 25 april 2024].

Förordning (SFS 2009/1426) med instruktion för Livsmedelsverket, 1 §

Förordning (SFS 2009/1426) med instruktion för Livsmedelsverket, 2 § punkt 1-7

Ipsos. 2022. Consumer survey on food supplements in the EU. Food Supplements Europe's webbplats (https://foodsupplementseurope.org/wp-content/uploads/2022/07/FSE-Consumer_Survey-Ipsos-2022.pdf) [Hämtad 25 april 2024]

KOMMISSIONENS TILLKÄNNAGIVANDE om genomförandet av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 (förordningen om offentlig kontroll) (C/2024/6481)

Livsmedelsverket, 2024. *Konsekvensutredning om anmälningsförfarande för kosttillskott*. Dnr 2022/01183.

Livsmedelsverket (SLV) 2025. *Utbildningar för företag och kontrollmyndigheter*.
<https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/kurser-i-livsmedelsverkets-utbildningsportal>

Livsmedelsverket, 2025. *Litteratursammanställning - Marknadsundersökningar kosttillskott 2014 – 2024*. Dnr 2022/01183.

Livsmedelsverket, 2025. *Resultatrapport – intelligent övervakning av kosttillskott*. Dnr: 2022/01183

Livsmedelsverket, 2024. *Förstudierapport - Införande av IT-verktyg för informationsinhämtning om osäkra och vilseledande kosttillskott*. Dnr 2022/01183

Svensk Egenvård. 2024. Den svenska egenvårdsmarknaden Försäljningsstatistik 2023. Svensk Egenvårds webbplats (<https://svenskegenvard.se/content/uploads/2024/01/Forsaljningsstatistik-2023.pdf>) [Hämtad 25 april 2024]

Bilagor

- **Bilaga 1:** Regeringsuppdrag – att vidta åtgärder för att utveckla samordning, vägledning och stöd avseende kontrollen av kosttillskott, delrapport 2022. Dnr 2022/01183.
- **Bilaga 2:** Regeringsuppdrag – att vidta åtgärder för att utveckla samordning, vägledning och stöd avseende kontrollen av kosttillskott, delrapport 2023. Dnr 2022/01183.
- **Bilaga 3:** Regeringsuppdrag – att vidta åtgärder för att utveckla samordning, vägledning och stöd avseende kontrollen av kosttillskott, delrapport 2024. Dnr 2022/01183.
- **Bilaga 4:** Sammanfattning av användartest - prototyp webcrawler/AI-verktyg. Livsmedelsverket, 2025. Dnr 2022/01183.
- **Bilaga 5:** Resultatrapport intelligent övervakning av kosttillskott, Livsmedelsverket/Sogeti, 2025, Dnr 2022/01183.

